

אפידמיולוגיה של וירוסים בערבה

1992/93

שלמה כהן, רחל בן יוסף - מינהל המחקר החקלאי - המכון להגנת הצומח
אורנה אוקו - שה"מ - לשכת הדרכה נגב

דלועיים

בתקופת האביב תשנ"ג 1993, הוירוס העיקרי שהוגדר בשדות הדלועיים היה וירוס המוזאיקה הצהובה של הצוקיני (ZYMV) אשר מופץ על ידי כנימות עלה.

רמת הנגיעות היתה נמוכה כללית ועולה בדרך כלל לקראת סוף עונת אביב. בבדיקות שנעשו בצמחים שהתמוטטו באביב לא נמצא קשר בין התמוטטות הצמחים ונכחות וירוסים.

הוירוס השולט בתקופת הסתיו הוא וירוס המוזאיקה של הקרא המועבר על ידי כנימות עש הטבק. עד עתה לא נעשתה עבודה מדוייקת לקבוע אם אכן גורם הוירוס לנזק כלכלי למילונים.

במקרים בודדים נמצא וירוס חדש העלול לגרום לנבילת צמחים בעיקר בחורף בטמפרטורות נמוכות. הוירוס שנקרא וירוס הנקפים הנקרטיים של המלון (MNSV) מופץ ע"י זרעים, שאריות צמחים נגועים ופטריות קרקע מסוג אולפידיום. הוירוס מסוכן בגלל כושר השרדותו בקרקע לתקופה ארוכה. אוכלוסית כנימות עש הטבק שנאספה באזור נבחנה בשיטות ביולוגיות ואלקטרופורטיות ונמצאה שייכת לקבוצה B אשר גורמת להכספה בקישואים ע"י טוקסין שהלרות מחדירות לצמח.

פלפל

בחממות ובשדות נמצאו צמחים נגועים בוירוס המוזאיקה של הטבק (TMV) שכידוע מופץ ע"י זרעים, שאריות צמחים ובמגע. כל שנה יש מקרים כאלו, בכמות שונה.

במקרים בודדים נמצא וירוס המוזאיקה של המלפפון (CMV) שמופץ על ידי כנימות עלה.

עגבניות

נמצא לראשונה בערבה מקרה אחד בלבד של וירוס כתמי הנבילה של העגבניה (TSWV) המופץ על ידי טריפס ובעיקר על ידי טריפס הפרחים הקליפורני. וירוס צהבון האמיר של העגבניה הוא הוירוס העיקרי בעונת העגבניות. גידול בחיפוי פלסטיק צהוב וטיפול הדברה סדירים נגד כנימות עש הטבק יעילים בדחיה והדברת המחלה.

עד עתה לא הצלחנו לזהות בערבה פונדקאי שיכול להעביר את הוירוס מעונה לעונה (בתקופת הסניטציה). יתכן שהכנימות "הראשונות" נושאות הוירוס מגיעות מידי שנה מטוחים רחוקים מחוץ לאזור.

גידולים חדשים

מזה מספר שנים נבדקת רגישותם הפוטנציאלית של צמחי אינטרודוקציה חדשים הנכנסים לגידול רב שנתי בערבה לוירוסים הנפוצים באזור. לאחרונה נבחנו הגידולים: טרכליום, לימוניום יפני וגיבסנית למידת רגישותם לוירוסים: CMV, ZYMV, PVY, TYLCV. הטרכליום נמצא רגיש פוטנציאלי ל-CMV. שאר הצמחים עמידים לכל הוירוסים הנ"ל.